

NEBOJŠA ŠARKIĆ,
ZORAN VAVAN

POSTUPAK IZVRŠENJA SUDSKIH ODLUKA NA ZARADI I DRUGIM STALNIM NOVČANIM PRIMANJIMA

U V O D

U postupku ostvarivanja i zaštite određenog prava koje se garantuje pojedincu i kolektivitetu, izvršenje najčešće predstavlja poslednju branu i najvažniju fazu postupka. Ono podrazumeva realizaciju konkretnog prava koje je utvrđeno sudskom ili drugom odlukom ovlašćenog organa. Značaj izvršenja se ogleda u činjenici da se na taj način obezbeđuje ustavnost i zakonitost, kao i funkcionisanje kompletnog pravnog sistema.

Mihajlo Dika definiše izvršni postupak kao niz pravno regulisanih i funkcionalno koordiniranih radnji suda, stranaka i drugih subjekata čiji je cilj prinudno ostvarivanje, odnosno osiguranje budućeg ostvarenja potraživanja poverioca.¹

Postupak izvršenja prvi put je u svetu detaljno regulisan početkom XIX veka u Napoleonovom zakonodavstvu, koje je kasnije postalo model pravne regulacije u većini evropskih zemalja. Kada je u pitanju naše podneblje, prvi propis kojim se celovito uređuje postupak prinudnog namirenja i obezbeđenja potraži-

Dr Nebojša Šarkić, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu.

Zoran Vavan, doktorand Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu; asistent Fakulteta za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić, Novi Sad.

¹ S. Triva, V. Bjelajac, M. Dika, *Sudsko izvršno pravo – Opći dio*, Zagreb, 1980, str. 6.

vanja, bio je Zakon o izvršenju i obezbeđenju iz 1937. godine.² U posleratnom periodu primenjivala su se pravila o izvršnom postupku sve do 1978. godine, kada je donet Zakon o izvršnom postupku,³ za koji se vezuje kao osnovna karakteristika preterana zaštita dužnika i favorizovanje društvene svojine. Oblast izvršenja novelirana je 2000. godine novim Zakonom o izvršnom postupku,⁴ koji je 'pak, po mišljenju stručne javnosti, otišao u drugu krajnost i potpuno obespravio dužnika i treća lica koja učestvuju u postupku. Uspostavljanje balansa i relativno uravnoteženog pravnog položaja poverioca i dužnika, učinio je kroz svoje odredbe Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine.⁵

Ogromnu reformu izvršnog postupka donosi Zakon o izvršenju i obezbeđenju iz 2011. godine.⁶ U naš pravni sistem on uvodi novu pravničku profesiju - privatnog, vanskudskog izvršitelja, koji poslove obavlja samostalno i nezavisno kao preduzetnik ili kao član ortačkog društva. Zakon je zadržao postupak izvršenja putem ovlašćenog lica suda - sudskog izvršitelja, te je na taj način, u određenoj meri, uveden paralelni sistem izvršenja sudskih odluka, pri čemu su izvršni poverioci imali mogućnost izbora kome će poveriti postupak izvršenja – sudu ili (privatnom) izvršitelju.⁷

Novi i sada važeći Zakon o izvršenju i obezbeđenju⁸ izglasan je 21. decembra 2015. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije, a njegova primena počela je 01. jula 2016. godine. Ovaj zakon uvodi jasniju terminološku distinkciju profesije privatnog izvršitelja, koji postaje "javni izvršitelj", čime se naglašava njegova javna uloga i javni značaj. Javni izvršitelj sada dobija značajno šira ovlašćenja

² Zakon o izvršenju i obezbeđenju donet 04. juna 1937. godine na osnovu čl. 3 i 27. Finansijskog zakona, utvrđuje izvršni postupak kao obavezan sa važenjem na celoj teritoriji države. Do donošenja ovog zakona, izvršni postupak se uređivao parničnim postupkom. Više o ovoj temi vide ti u: *Austrijski građanski zakonik*, prevod D. Arandelović, Beograd, 1912. godine; *Građanski zakonik Kraljevine Srbije*, sredio G. Niketić, Beograd, 1922. godine; *Novi građanski parnični postupak*, F. Goršić, R. Pajnić, Komentar Građanskog parničnog postupka, F. Goršić, Beograd, 1933. godine.

³ Zakon o izvršnom postupku. "Sl. list SFRJ", br. 20/1978, 6/1982, 74/1987, 57/1989, 27/1990, 35/1991, 27/1992, 31/1993.

⁴ Zakon o izvršnom postupku, "Sl. list SRJ", br. 28/2000, 73/2000 i 71/2001.

⁵ Zakon o izvršnom postupku, "Sl. glasnik RS", br. 125/2004.

⁶ Zakon o izvršenju i obezbeđenju, "Sl. glasnik RS", br. 31/2011

⁷ Izuzetak su bili samo postupci izvršenja u onim pravnim stvarima kod kojih je zakon propisao isključivu nadležnost suda, odnosno isključivu nadležnost izvršitelja. Isključiva nadležnost suda bila je određena u postupcima izvršenja suskih odluka u vezi sa porodičnim odnosima i radi vraćanja zaposlenog na rad, dok je isključiva nadležnost izvršitelja bila propisana u predmetima naplate novčanih potraživanja nastalih iz komunalnih i sličnih delatnosti.

⁸ Zakon o izvršenju i obezbeđenju, "Sl. glasnik RS", br. 106/2015.

i nadležnosti, te *de jure* i *de facto* preuzima primat u postupcima izvršenja u odnosu na sud.⁹

Kroz ovaj rad pokušaćemo da ukažemo na specifičnosti, kao i novine postupka izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima izvršnog dužnika, kada je u pitanju izvršenje sudskih odluka kojima je utvrđeno pravo na rentu, zakonsko izdržavanje i naplatu novčane kazne usled nevraćanja zaposlenog na rad.

Ukratko o pojmovima - pravnim osnovima naplate

U pravnoj nauci pojam *rente* se najčešće vezuje za naknadu štete kao budućeg davanja, odnosno naknadu buduće štete.¹⁰ U obliku rente, naknada u novcu se dosuđuje za štetu koja je nastala smrću davaoca izdržavanja i za štetu prouzrokovanu telesnom povredom ili oštećenjem zdravlja.¹¹ Kod štete nastale smrću, naknada se može utvrditi za troškove lečenja, troškove pogreba, zbog izgubljenog izdržavanja ili pomoći i pretrpljenih duševnih bolova trećih lica. Kada je reč o šteti koja je prouzrokovana telesnom povredom ili oštećenjem zdravlja, ona se dosuđuje za troškove lečenja i izgubljenu zaradu usled privremene ili trajne nesposobnosti za rad.¹²

Zakonsko izdržavanje regulisano je u porodičnom zakonodavstvu.¹³ Ono podrazumeva zakonsku obavezu, pravo i dužnost, redovnog obezbeđivanja sredstava za zadovoljenje osnovnih životnih, kulturno-obrazovnih i drugih potreba

⁹ Prema čl. 4 Zakon o izvršenju i obezbeđenju propisana je isključiva nadležnost suda kod zajedničke prodaje nepokretnosti i pokretnih stvari, činjenja, nečinjenja ili trpljenja, izvršenja izvršnih isprava u vezi sa porodičnim odnosima i vraćanjem zaposlenog na rad, dok su javni izvršitelji isključivo nadležni za izvršenje ostalih izvršnih isprava, rešenja o izvršenju na osnovu verodostojnih isprava, rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje i rešenja o izvršenju rešenja o izrečenim sudskim penalima.

¹⁰ Dosuđivanje ove vrste naknade štete poznaju i *Austrijski građanski zakonik* iz 1811. godine, *Srpski građanski zakonik* iz 1844. godine i *Opšti imovinski zakonik za Knjaževinu Crnu Goru* iz 1888. godine, koji nisu sprečavali dosuđivanje buduće štete. - Videti u: Stanković O., *Naknada štete u obliku rente*, Savremena administracija, Beograd, 1975, str 7; Stanković O., *Naknada štete, Knjiga četvrta - Naknada štete u obliku rente*, Nomos, Beograd, 1998, str. 369.

¹¹ Više o naknadi buduće štete videti u: Babić I., *Naknada štete u vidu novčane rente*, Revidirano za pravo osiguranja, br. 3-4/2003; Petrović Z., Todorović V., *Naknada štete u obliku rente*, Nomos d.o.o., Beograd, 2004; Medić D., *Osnovni teorijski i praktični problemi naknade štete u obliku rente*, Pravo - teorija i praksa, br. 1-2/2003.

¹² Više o oblicima i utvrđivanju štete videti u Radišić J., *Obligaciono pravo, opšti deo*, Nomos, Beograd, 2008, str. 284-291.

¹³ Porodični zakon, "Sl. glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015.

izdržavanog lica.¹⁴ Kao institut porodičnog prava, zasniva se na načelu porodične solidarnosti među određenim licima. Pravo na zakonsko izdržavanje jeste lično imovinsko pravo, te su dužnici i poverioci obaveze izdržavanja lica između kojih postoji određena lična veza nastala rođenjem, zajednicom života ili brakom. Kada su u pitanju sudski postupci, oni se najčešće vode radi izdržavanja maloletne dece, zatim bračnog ili vanbračnog partnera, srodnika i roditelja od strane njihove dece.¹⁵

Vraćanje zaposlenog na rad, prema odluci suda, poslodavac može izvršiti dobrovoljno ili prinudno. Ukoliko poslodavac, u ostavljenom roku ne izvrši svoju obavezu koja je utvrđena pravnosnažnom sudskom odlukom i ne vrati zaposlenog na rad, sud donosi rešenje o novčanom kažnjavanju poslodavca i odgovornog lica kod poslodavca.¹⁶

POSTUPAK IZVRŠENJA

Kada je u pitanju sam postupak sprovođenja izvršenja ovih sudskih odluka, odnosno primena konkretnih izvršnih radnji na predmetima izvršenja, razlika se pravi u zavisnosti od vrste izvršnog dužnika, da li je u pitanju fizičko ili pravno lice.

Ukoliko je izvršni dužnik fizičko lice, postupak naplate ostvaruje se, po pravilu, sprovođenjem izvršenja na zaradi ili drugim stalnim novčanim primanjima, koja nisu zakonom izuzeta.¹⁷

Rešenjem o izvršenju na zaradi izvršnog dužnika, određuje se plenidba dela njegove zarade i nalaže poslodavcu, kod kojeg je u radnom odnosu i koji mu

¹⁴ Više o pravu na izdržavanje videti u: Stanković G., *Zaštita prava na izdržavanje u Porodičnom zakonu Republike Srbije, Novine u porodičnom zakonodavstvu*, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 2016.

¹⁵ U čl. 151-159 Porodičnog zakona utvrđeno je koji članovi porodice imaju pravo, odnosno dužnost izdržavanja, kao i redosled prvenstva u ostvarivanju ovog prava, odnosno dužnosti u okviru čl. 66.

¹⁶ Ovde dolazi do odstupanja od pravila da se izvršenje određuje samo prema onom licu koje je bilo stranka u parničnom postupku i koje je kao takvo označeno kao izvršni dužnik u izvršnoj ispravi. Proširivanjem dejstva izvršne isprave, pored poslodavca i na odgovorno lice, želela se pojačati efikasnost u izvršenju odluka ove vrste, s obzirom da su često upravo odgovorna lica, najčešće direktori, koristeći svoj uticaj, iz određenih razloga onemogućavala vraćanje zaposlenog na rad, i pored izricanja novčane kazne poslodavcu u izvršnom postupku. - Šarkić N., Nikolić M., *Komentar Zakona o izvršnom postupku*, Službeni glasnik RS, Beograd, 2006, str. 72.

¹⁷ Pod pojmom zarade, važeći Zakon o izvršenju i obezbeđenju u čl. 288 podrazumeva sva primanja zaposlenog po osnovu rada, bez poreza i doprinosa koji se plaćaju iz zarade. Pod drugim stalnim novčanim primanjima podrazumevaju se primanja po osnovu socijalnog osiguranja i druga mesečna novčana primanja koja se smatraju stalnim.

isplaćuje zaradu, da određenu visinu zaplenjenog iznosa isplaćuje izvršnom poveriocu periodično, svaki mesec, dok za to postoje zakonski uslovi. Izvršni poverioci koji potražuju zakonsko izdržavanje, novčanu rentu zbog poptune ili delimične nesposobnosti za rad ili za izdržavanje koje je izgubljeno smrću dužnika izdržavanja, imaju prvenstvo namirenja u odnosu na ostale izvršne poverioce, čak i u slučajevima kada je postupak izvršenja ostalih izvršnih poverilaca već započet.¹⁸ Kada je reč o potraživanjima za koja nije propisano bezgotovinsko plaćanje, izvršni poverilac naplatu vrši na blagajni koja izvršnom dužniku isplaćuje zaradu, te ima pravo da zahteva da mu se zaplenjeni deo zarade isplaćuje o trošku izvršnog dužnika putem pošte na označenu adresu ili na račun banke, po odbitku poštanskih troškova. Zaplenjeni deo zarade se, po pravilu, uplaćuje na namenski račun javnog izvršitelja, koji je dužan da odmah prenese uplaćeni novčani iznos na račun izvršnog poverioca.

U slučajevima kada je izvršni dužnik nezaposlen i/ili nema stalna novčana primanja, postupak izvršenja može se sprovesti popisom, procenom i prodajom pokretnih stvari, a izuzetno i prodajom nekretnima ili određenih prava, naravno, ukoliko izvršni dužnik poseduje stvari pogodne za izvršenje.

Naplata novčanog potraživanja prema izvršnom dužniku koji je pravno lice, realizuje se putem organizacije za prinudnu naplatu.¹⁹ Postupak izvršenja sprovodi se na svim dinarskim i deviznim sredstvima na računima izvršnog dužnika, izuzev onih koji su zakonom izuzeti od izvršenja. Izvršenje na računu izvršnog dužnika jeste zapravo najefikasnije sredstvo izvršenja, svakako pod uslovom da taj račun nije u blokadi i da na njemu postoje novčana sredstva. Organizacija za prinudnu naplatu će, postupajući po rešenju o izvršenju, preneti novčana sredstva sa računa izvršnog dužnika koji se vodi kod određene poslovne banke, na račun izvršnog poverioca.

Radi namirenja novčanog potraživanja izvršnog poverioca, Zakon o izvršenju i obezbeđenju, pored izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima, propisuje da se postupak izvršenja može sprovoditi i na: nepokretnim i pokretnim stvarima, na novčanom potraživanju izvršnog dužnika, tekućem računu izvršnog dužnika, sredstvima iz štednog uloga, finansijskim instrumentima, ude-

¹⁸ Pravo prvenstva u namirenju novčane rente definisano je članom 292 Zakona o izvršenju i obezbeđenju, a ovo pravo prvenstva odnosi se i na potraživanja zakonskog izdržavanja.

¹⁹ Organizacija za prinudnu naplatu Narodne Srbije ovlašćena je da sa svih računa klijenata kod banaka i na kojima izvršni dužnik ima sredstava (dinarskih i deviznih), bez njegove saglasnosti, izvrši plaćanje obaveza po izvršnim rešenjima (poreskih, carinskih, sudskih i drugih organa) i nalogima (po osnovu hartija od vrednosti, menica i ovlašćenja) po propisanom redosledu prioriteta. Izvršna rešenja nadležnih organa dostavljaju se o organizacionom delu Narodne banke Srbije - **Odeljenju za prijem, kontrolu i unos osnova i naloga Kragujevac.**

lima u privrednom društvu, hartijama od vrednosti i potraživanju izvršnog dužnika da mu se preda nepokretnost ili predaju ili isporuče pokretne stvari.²⁰

Izvršenje sudskih odluka u kojima je utvrđeno pravo na rentu podrazumeva prinudnu naplatu buduće štete. S obzirom da se naknada buduće štete u praksi iskazuje kroz novčani ekvivalent, odnosno buduće novčano davanje, to se i postupak izvršenja sastoji iz prinudne naplate u tu svrhu određenih novčanih iznosa, koji se isplaćuju u obliku periodičnih davanja za određeni ili neodređeni vremenski period - doživotno. U postupku naplate novčane rente najčešće je predmet izvršenja zarada izvršnog dužnika.

Kod postupka prinudne naplate zakonskog izdržavanja, s obzirom da se radi o novčanom potraživanju, koriste se ona sredstva izvršenja koja je zakonodavac propisao radi namirenja novčanog potraživanja. Kada su u pitanju sudske odluke i poravnanja kojima je utvrđena obaveza izvršnog dužnika da na ime izdržavanja plaća određeni procenat od svoje zarade, one se najčešće prinudno izvršavaju na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima.²¹

Postupak izvršenja radi naplate novčane kazne od poslodavca koji nije postupio po odluci suda o vraćanju zaposlenog na rad, sprovodi se prema opštim pravilima za izvršenje radi ostvarenja novčanog potraživanja izvršnog poverioca, pri čemu su najčešće predmet izvršenja novčana sredstva na računu poslodavca i zarada odgovornog lica.²² Izvršenje novčane kazne na računu poslodavca sprovodi se dostavljanjem rešenja organizaciji za prinudnu naplatu pri Narodnoj banci Srbije, koja će naložiti banci ili bankama kod kojih poslodavac ima otvorene račune, da iste blokiraju i da prenesu novčana sredstva na određen račun.²³ Naglasili bismo, da i pored toga što se naplata novčane kazne od izvršnog dužnika sprovodi prema navedenim pravilima, u ovom slučaju se iznos novčane kazne, kao sankcije za nepostupanje izvršnog dužnika, uplaćuje na poseban račun suda, a ne u korist izvršnog poverioca.

²⁰ Postupci izvršenja definisani su odredbama koje se nalaze u trećem delu Zakona o izvršenju i obezbeđenju, *Izvršenje radi namirenja novčanog potraživanja*, čl. 150-338.

²¹ Šarkić N., *Izvršenje odluka o izdržavanju*, Ostvarivanje i zaštita prava na zakonsko izdržavanje, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2002, str. 151-155.

²² Shodno čl. 131. st. 4. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, fizičkom i odgovornom licu se izriče novčana kazna u iznosu od 10.000 do 200.000 dinara, a pravnom licu od 100.000 do 2.000.000 dinara.

²³ Organizacija za prinudnu naplatu, postupajući po rešenju, prenosi novčana sredstva sa računa poslodavca na račun koji je određen u izvršnoj ispravi, u ovom slučaju na račun suda, obzirom da je reč o novčanoj kazni.

Postupak izvršenja na zaradi jedan je od najjednostavnijih i u praksi najučestalijih oblika sprovođenja naplate novčanog potraživanja izvršnog poverioca.²⁴ Jednostavnost postupka ogleda se u činjenici da ne postoje konkretne radnje izvršenja na terenu, koje bi zahtevale određeno vreme, pruzrokovale dodatne troškove i neretko proizvele određene neprijatnosti po učesnike postupka. Kod izvršenja na zaradi, rešenje o izvršenju ili zaključak, javni izvršitelj dostavlja poslodavcu izvršnog dužnika, koji je u obavezi da po istom postupi. Obaveza poslodavca je da određeni novčani iznos isplaćuje izvršnom poveriocu, u skladu sa izvršnom odlukom. Dakle, konkretne izvršne radnje se sastoje iz donošenja odluke, njenog slanja i postupanja poslodavca izvršnog dužnika po istoj.

Nadležnost

U pogledu stvarne nadležnosti, za odlučivanje o predlogu za izvršenje sudskih odluka kod prava na rentu i zakonskog izdržavanja, nadležni su osnovni sudovi, kao sudovi opšte nadležnosti, dok u veoma malom broju slučajeva, kod naplate rente, posebno nadležni mogu biti i privredni sudovi.²⁵ Javni izvršitelj takođe ima ovlašćenje da donese odluku za sprovođenje izvršenja na zaradi, u formi zaključka, što će biti slučaj ukoliko je prethodno doneto rešenje o izvršenju na celokupnoj imovini ili ukoliko je u toku postupka stavljen predlog izvršnog poverioca za dopunu ili promenu predmeta i sredstva izvršenja.²⁶ Novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju znatno proširuje ovlašćenja javnih izvršitelja u odnosu na sud, koji je zadržao nadležnost samo u predmetima činjenja, nečinjenja ili trpljenja, izvršenja izvršnih isprava u vezi s porodičnim odnosima i vraćanja zaposlenog na rad. U isključivoj nadležnosti javnih izvršitelja sada je sprovođenje izvršenja svih ostalih izvršnih isprava, te tako i onih kojima je utvrđeno pravo na novčano potraživanje. S obzirom da je reč o klasičnim novčanim potraživanjima, iako to zakon izričito ne naglašava u svojim odredbama, sprovođenje izvršenja radi naplate rente i zakonskog izdržavanja u nadležnosti je javnih izvršitelja.²⁷

²⁴ N. Šarkić, *Izvršenje radi naplate novčanog potraživanja*, Pravni život, God. 47, br. 12, 1998, str. 181-196.

²⁵ Ukoliko se npr. traži regresno potraživanje od strane pravnog lica – osiguravajućeg društva.

²⁶ U skladu sa članom 493. Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Kada su u pitanju namirenja novčanog potraživanja nastala iz komunalnih i srodnih delatnosti, javni izvršitelj je ovlašćen za donošenje rešenja o izvršenju na osnovu verodostojne isprave.

²⁷ Nedoumicu može stvoriti opšta formulacija zakonske odredbe da je u nadležnosti suda izvršenje izvršnih isprava iz porodičnih odnosa. Ali alimentacija je pre svega klasično novčano potraživanje, te verovatno iz tog razloga zakonodavac u odredbama nije posebno naglasio ko izvršava ovu vrstu potraživanja, već se podrazumeva da je to nadležnost javnih izvršitelja.

Rešenje o novčanom kažnjavanju kod nevraćanja zaposlenog na rad donosi sud po službenoj dužnosti, koji takođe i izvršava ovo rešenje radi naplate novčane kazne poslodavcu i odgovornom licu.²⁸

Kada je u pitanju mesna nadležnost, za odlučivanje o predlogu za izvršenje radi namirenja novčanog potraživanja, mesno je nadležan sud na čijem području se nalazi prebivalište izvršnog dužnika, a ako nema prebivalište u Republici Srbiji, sud na čijem području je boravište izvršnog dužnika. Ukoliko izvršni dužnik nema ni prebivalište ni boravište u Republici Srbiji, mesno nadležan će biti sud na čijem je području prebivalište ili boravište dužnika izvršnog dužnika, odnosno isplatne blagajne, a ukoliko je reč o pravnom licu - mesna nadležnost suda se određuje prema sedištu tog lica.

Obim i karakteristike izvršenja

Postupak izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima, sprovodi se plenidbom i prenosom određenog dela primanja izvršnog dužnika radi namirenja izvršnog poverioca.²⁹ Prilikom donošenja rešenja o izvršenju sud je u obavezi da vodi računa da se potraživanje izvršnog dužnika može sprovesti zplemom i prenosom samo do visine ograničene zakonom i koja je potrebna da se namiri potraživanje izvršnog poverioca, kako se ne bi otežao položaj izvršnog dužnika i njegovog dužnika.

Ukoliko više izvršnih poverilaca zahteva izvršenje na istom deljivom potraživanju koje je dovoljno da se svi namire, plenidba i prenos se određuju posebno u korist svakog od njih u odgovarajućim iznosima, obzirom da se svaki izvršni poverilac može posebno namiriti ili sporazumeti sa izvršnim dužnikom.

Ako se desi situacija u kojoj više izvršnih poverilaca potražuje od istog izvršnog dužnika zakonsko izdržavanje, novčanu rentu zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad ili novčanu rentu za izdržavanje koje je izgubljeno usled smrti dužnika izdržavanja, a njihova ukupna potraživanja premašuju deo zarade koji može biti predmet izvršenja, tada se rešenje o izvršenju donosi i sprovodi u korist svakog od njih srazmerno visini potraživanja.³⁰ Ukoliko nakon započetog izvršenja navedenih potraživanja usledi podnošenje novog predloga za izvršenje sa identičnim potraživanjem, sud može promeniti ranije rešenje o izvršenju

²⁸ Propisana je isključivu nadležnost suda za vraćanje zaposlenog na rad - čl. 4. st. 1. Zakona o izvršenju i obezbeđenju

²⁹ U skladu sa članom 259. Zakona o izvršenju i obezbeđenju

³⁰ Član 291. Zakona o izvršenju i obezbeđenju detaljno reguliše namirenje više izvršnih poverilaca zakonskog izdržavanja i novčane rente. Kao primer možemo navesti pravnu situaciju u kojoj izvršni dužnik, fizičko lice ili osiguravajuće društvo, na osnovu odgovornosti i utvrđene obaveze isplaćuje naslednicima umrlog lica određeni novčani iznos rente.

i odrediti iznos koji će se primenjivati ubuduće, s tim da taj iznos mora biti srazmeran visini potraživanja koja se isplaćuju svakom izvršnom poveriocu u skladu sa njegovim pravima. Izmenjeno rešenje o izvršenju dostavlja se i svim ranijim izvršnim poveriocima u tom predmetu.

U praksi se dešavaju situacije da izvršnom dužniku prestane radni odnos kod određenog poslodavca, koji obustavlja mesečne iznose u skladu sa rešenjem o izvršenju, te da zasnuje novi radni odnos kod drugog.³¹ Rešenje o izvršenju kojim je utvrđena obaveza dužnikovog dužnika, da uplaćuje određeni deo zarade izvršnog dužnika u korist izvršnog poverioca, deluje i prema novom poslodavcu izvršnog dužnika od onog trenutka kada mu je dostavljeno rešenje. U takvim slučajevima, poslodavac kod koga je izvršnom dužniku prestao radni odnos, dužan je da odmah preporučenom pošiljkom, s povratnicom, dostavi rešenje o izvršenju novom poslodavcu, naravno ukoliko mu je poznat, te da o tome obavesti javnog izvršitelja. Ukoliko prethodnom poslodavcu nije poznato da li je i kod kojeg poslodavca izvršni dužnik osnovao novi radni odnos, on o tome obavestava javnog izvršitelja, koji je dužan da načini uvid u evidenciju zaposlenih i zdravstvenog osiguranja (RF PIO).³² Nakon što dobije podatke o novom poslodavcu izvršnog dužnika, javni izvršitelj će istom dostaviti rešenje o izvršenju i o tome obavestiti izvršnog poverioca.

Zakon o izvršenju i obezbeđenju predviđa i detaljno reguliše odgovornost poslodavca izvršnog dužnika u slučaju kada propusti da postupi po rešenju o izvršenju kroz odredbe 295. i 296. U okviru ovih odredaba predviđeno je, između ostalog, pravo izvršnog poverioca da predloži javnom izvršitelju donošenje rešenja, sa dejstvom rešenja o izvršenju, prema poslodavcu izvršnog dužnika, kojim se on obavezuje da izmiri sve propuštene iznose, te određuje sredstvo i predmet izvršenja ukoliko ne postupi po istom. Na ovakav način poslodavac dolazi u položaj izvršnog dužnika, obzirom da je odgovoran za štetu koju je izvršni poverilac pretrpeo zbog propuštanja u postupanju po rešenju o izvršenju.

Ako javni izvršitelj utvrdi, nakon uvida u evidenciju RF PIO, da je izvršni dužnik bez zaposlenja i stalnih novčanih primanja, pozvaće izvršnog poverioca da se izjasni, u roku od osam dana, da li predlaže dopunu ili promenu sredstva i predmeta izvršenja, pod pretnjom obustave postupka. U takvim slučajevima, izvršni poverilac može predložiti izvršenje na drugom predmetu izvršenja, kako bi

³¹ Kada je doneto rešenje o izvršenju na novčanom potraživanju, na ostvarenje prava izvršnog poverioca je bez uticaja činjenica da je izvršni dužnik promenio poslodavca, da se promenio samo naziv poslodavca usled statusnih promena ili reorganizacije ili da mu je jednostavno prestao radni odnos. - N. Šarkić, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Paragraf, Beograd, 2016, str. 241-242.

³² Praksa je da se podaci o zaposlenju izvršnog dužnika putem podneska traže od Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, Odseka za matičnu evidenciju one filijale fonda gde izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište.

se njegovo potraživanje namirilo.³³ Ako se tom prilikom ne pronađe imovina izvršnog dužnika koja može biti predmet izvršenja, javni izvršitelj doneće rešenje kojim se obustavlja izvršni postupak.³⁴

Izvršenje radi vraćanja zaposlenog na rad ili radi njegovog raspoređivanja na određene poslove, kao što smo naveli, sprovodi se izricanjem novčane kazne poslodavcu i njegovom odgovornom licu. Ovaj postupak se realizuje prema odredbama o izricanju novčane kazne radi preduzimanja radnje koju može preduzeti samo izvršni dužnik.³⁵ Rešenjem o izvršenju određuje se primereni rok za postupanje po odluci suda i izvršnom dužniku izriče novčana kazna ako radnju ne preduzme u roku. Ukoliko poslodavac ne postupi po navedenom rešenju, sud po službenoj dužnosti donosi rešenje o izvršenju novčane kazne. Istovremeno, na predlog izvršnog poverioca, sud može doneti novo rešenje kojim određuje novi primereni rok za radnju i izriče novu novčanu kaznu izvršnom dužniku, višu od prethodne, ako radnju ne preduzme u roku. Ako izvršni dužnik ponovo propusti rok, sud po službenoj dužnosti donosi novo rešenje o izvršenju novčane kazne.³⁶ Takav postupak se ponavlja sve dok izvršni dužnik ne preduzme radnju.³⁷ Izricanje novčane kazne prestaje kada sud utvrdi da je zaposleni počeo da radi na poslovima koji su određeni u izvršnoj ispravi.

Zabrana isplate zarade koja je stavljena uz pristanak izvršnog dužnika, tzv. *administrativna zabrana*, ima pravno dejstvo rešenja o izvršenju na zaradi, pod uslovom da je stavljena pre donošenja rešenja o izvršenju. Ali, kada su u pitanju potraživanja zakonskog izdržavanja, novčane rente za izdržavanje koje je izgubljeno usled smrti dužnika izdržavanja i novčane rente zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad, ona se namiruju pre izvršnih poverilaca u čiju korist je utvrđena administrativna zabrana, čak i kada je izvršenje putem administrativne zabrane već počelo. Dakle, izvršenja na zaradi izvršnog dužnika radi naplate za-

³³ Na osnovu sudske prakse, možemo zaključiti da se kod promene ili dopune sredstva i predmeta izvršenja, ukoliko se izvršenje nije moglo sprovesti na zaradi, obično se ide na izvršenje na pokretnim stvarima, koje su na žalost najčešće nedovoljne ili apsolutno nepodobne za izvršenje, te se u takvim slučajevima, postupci izvršenja obično obustavljaju.

³⁴ Čl 129. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

³⁵ Način sprovođenja izvršenja novčane kazne kod vraćanja radnika na rad, uređen je odredbom 383. Zakon o izvršenju i obezbeđenju koja upućuje na član 363. - radnje koje može izvršiti samo izvršni dužnik.

³⁶ Šarkiћ N., Vavan Z., *Izvršenje odluka donetih u parnicama iz radnih odnosa prema odredbama novog zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Zbornik radova: "Najznačajnije novine u propisima o radu i po osnovu rada", Glosarijum, Beograd, 2016.

³⁷ Ukoliko sud nije mogao da sprovede izvršenje novčane kazne koja je utvrđena fizičkom licu, odnosno ukoliko je izvršni postupak naplate novčane kazne ostao bez uspeha, doneće rešenje kojim svakih 1.000 dinara novčane kazne zamenjuje jednim danom mere zatvora, a najviše do 60 dana - čl 132. st. 4 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

konskog izdržavanja i novčane imaju prioritet u odnosu na administrativnu zabranu.³⁸

Ograničenje i izuzimanje od izvršenja

Kod izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima, sud prilikom donošenja rešenja i javni izvršitelj prilikom njegovog sprovođenja, moraju voditi računa o značaju i vrstama pojedinih novčanih primanja, obzirom da zakon definiše i pravi razliku između novčanih sredstava na kojima su izvršenja ograničena i posebno navodi novčana sredstva koja su izuzeta od izvršenja.

Postupak izvršenja na zaradi, naknadi zarade i penziji, može da se sprovede u visini do dve trećine njihovog iznosa. Ukoliko izvršni dužnik prima minimalnu zaradu ili penziju, ili je iznos primanja jednak ili manji od visine minimalne zarade ili penzije utvrđene u skladu sa zakonom u Republici Srbiji, izvršenje se sprovodi do polovine takvog novčanog primanja.

Izvršenje potraživanja po osnovu zakonskog izdržavanja, radi naknade novčane rente, zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad i novčane rente za izdržavanje koje je izgubljeno usled smrti dužnika izdržavanja, na primanjima ratnih i mirnodopskih vojnih invalida po osnovu invalidnine, ortopedskog i invalidskog dodatka, može da se sprovede samo do njihove polovine.³⁹

Primanje po osnovu naknade štete u obliku novčane rente koje nije izuzeto od izvršenja, kao i primanja na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju i osiguranju života, mogu biti predmet izvršenja, ali samo na onom delu primanja koji prelazi iznos najviše socijalne pomoći određene za područje na kojem izvršni dužnik ima prebivalište, odnosno boravište.⁴⁰

Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, u okviru člana 257. određeno je da predmet izvršenja ne mogu biti: primanja na osnovu zakonskog izdržavanja, naknade štete zbog narušenja zdravlja, novčane rente zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad i novčane rente za izdržavanje koje je izgubljeno usled smrti dužnika izdržavanja; primanja na osnovu novčane naknade za telesno oštećenje prema propisima o invalidskom osiguranju; primanja koja se ostvaruju prema propisima o socijalnoj zaštiti; primanja na osnovu privremene nezaposlenosti;

³⁸ I pored činjenice da zakon utvrđuje prioritet za pojedina potraživanja, smatramo da zakonsko rešenje kojim se administrativnoj zabrani priznaje dejstvo rešenja o izvršenju, nije dobro, obzirom da situacije kod ostalih potraživanja koja nisu prioriteta, mogu izvršnog poverioca dovesti u nepovoljan položaj. Naime, izvršni dužnik koji je svestan da je dužan po određenoj izvršnoj ili verodostojnoj ispravi, može namerno opteretiti svoju zaradu raznim administrativnim zabranama, putem sindikalne organizacije, podizanjem raznih kredita, nabavkom određenih stvari, te samim tim ostaviti malo ili gotovo nikakvog prostora na zaradi za sprovođenje izvršenja.

³⁹ U skladu sa čl. 258. st. 4. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

⁴⁰ St. 5 istog člana, op. cit.

primanja na osnovu dodatka na decu; primanja na osnovu stipendije i pomoći učenicima i studentima i potraživanja čiji je prenos zakonom zabranjen.

Ova odredba u funkciji je zaštite izvršnog dužnika. Za sve navedene slučajeve izuzimanja od izvršenja važi pravilo da se utvrđeni iznos primanja ne može oduzeti od izvršnog dužnika, odnosno da ne može biti predmet izvršenja. To svakako ne znači da je neko lice, kao korisnik primanja po osnovu naknade novčane rente ili zakonskog izdržavanja koje je izuzeto od izvršenja, apsolutno zaštićeno od izvršenja radi namirenja novčanog potraživanja. Javni izvršitelj može sprovesti izvršenje preko tog iznosa mesečne nadoknade, ne upuštajući se u poreklo primanja.

Kada je reč o zakonskom izdržavanju, poverilac izdržavanja i dužnik izdržavanja ne mogu se sporazumeti o samom pravu, već sporazumno mogu odrediti jedino visinu i način davanja izdržavanja.⁴¹ Odredbama Porodičnog zakona propisani su kriterijumi za utvrđivanje visine izdržavanja, pri čemu sud vodi računa o potrebama poverioca i mogućnostima dužnika izdržavanja. Pravilo je da se izvršenje određuje u novcu, poveriocu izdržavanja se priznaje pravo da po svom izboru zahteva da visina izdržavanja bude određena u fiksnom mesečnom novčanom iznosu ili u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja.⁴² Ukoliko je izdržavanje određeno u procentu, visina izdržavanja, po pravilu, ne može biti manja od 15% niti veća od 50% redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja, umanjenih za poreze i doprinose za obavezno socijalno osiguranje.⁴³ Usled promenjenih okolnosti na strani izvršnog poverioca ili izvršnog dužnika izdržavanja, može se menjati visina zakonskog izdržavanja, sporazumom samih stranaka ili sudskom odlukom.

Privremene mere

Privremenim merama se obezbeđuje novčano ili nenovčano potraživanje. Sud određuje privremenu meru pre, u toku ili posle parničnog postupka, sve dok izvršenje ne bude sprovedeno. Da bi se odredila privremena mera, potrebno je da se ispune dva uslova. Prvi uslov nalaže izvršnom poveriocu da mora učiniti verovatnim postojanje potraživanja, dok je drugi uslov da učini verovatnim da će bez privremene mere izvršni dužnik osujetiti ili znatno otežati naplatu potraživanja,

⁴¹ Petrušić N, Konstantinović Vilić S, *Ostvarivanje prava na izdržavanje - (ne)moć države*, Zbornik radova: "Vladavina prava i pravna država u regionu", Istočno Sarajevo, 2014, str. 405-418.

⁴² Izvršni poverilac se po pravilu opredeljuje za fiksni iznos u onim slučajevima kada izvršni dužnik izdržavanja ne ostvaruje redovne mesečne novčane prihode, a za procentualni, kada dužnik ostvaruje redovna mesečna primanja

⁴³ Saglasno čl. 162. st. 2. Porodičnog zakona.

time što će svoju imovinu ili sredstva otuđiti, prikriti ili na drugi način njima raspolagati.⁴⁴

U postupku ostvarivanja prava na naknadu štete privremene mere imaju važnu ulogu u obezbeđenju zaštite izvršnog poverioca. Naime, privremenom merom izvršni poverilac pokušava da spreči moguću opasnost, odnosno neuspeh naplate potraživanja i nastanak nove nenadoknadive štete.

Zakon je predvideo da se privremenom merom mogu obezbediti i nedospela, uslovna i buduća potraživanja.⁴⁵ U određenim sudskim postupcima koji se vode radi naknade štete, sud može najpre da odluči o spornom pravnom osnovu, a potom da raspravlja o visini potraživanja. U takvim slučajevima sud će najpre raspraviti pitanje valjanosti pravnog osnova i eventualnog doprinosa oštećenog nastanku štete, a tek potom pristupiti procesu utvrđivanja visine naknade štete. Ako se prilikom rasprave pravnog osnova utvrdi krivica tuženog, sud može tuženom da odredi obavezu plaćanja određenog iznosa, najmanje do visine izgubljene zarade ili razlike između iznosa koji je oštećeni primao i iznosa koji prima, bilo da je kao osnov u pitanju povreda prava iz radnog odnosa ili umanjenje porodičnih primanja usled smrti davaoca izdržavanja. Dakle, u ovakvim slučajevima sud može odrediti privremenu meru kojom će obavezati tuženog da do donošenja konačne odluke suda, isplaćuje određeni iznos koji bi bio dovoljan za naknadu štete u delu umanjene zarade, odnosno izgubljenog iznosa izdržavanja.

Radi obezbeđenja novčanog potraživanja izvršnog poverioca, zakon dopušta određivanje svake mere kojom se postiže svrha obezbeđenja. Pojedine privremene mere koje se u tu svrhu mogu odrediti su: zabrana izvršnom dužniku da otuđi, odnosno optereti pokretne stvari čiji je vlasnik i, po potrebi, njihovo oduzimanje od izvršnog dužnika i poveravanje na čuvanje izvršnom poveriocu ili drugom licu ili sudskom depozitu; zabrana izvršnom dužniku da otuđi, odnosno optereti nepokretnosti čiji je vlasnik ili druga stvarna prava koja su upisana u njegovu korist na nepokretnostima u katastar nepokretnosti, uz upis zabeležbe zabrane u katastar nepokretnosti; zabrana dužniku izvršnog dužnika da isplati potraživanje ili preda stvar izvršnom dužniku i zabrana izvršnom dužniku da primi isplatu potraživanja ili primi stvar i da njima raspolaže; nalog organizaciji za prinudnu naplatu da bankama koje vode račune izvršnog dužnika naloži da novčana sredstva u visini obezbeđenog potraživanja prenesu u depozit javnog izvršitelja; nalog Centralnom registru hartija od vrednosti da upiše zabranu otuđenja i opterećenja akcija izvršnog dužnika i upiše zabranu izvršnom dužniku da koristi pravo glasa iz akcija i raspolaže njime; oduzimanje gotovog novca ili hartija od

⁴⁴ Više o privremenim merama u izvršnom postupku videti u: N. Šarkić, *Prethodne i privremene mere*, Pravni život, br. 7/8, Beograd, 1997., str.123-144.; N. Šarkić, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Paragraf, Beograd, 2016, crp. 379-389.

⁴⁵ Čl. 449. st. 4. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

vrednosti od izvršnog dužnika i njihovo polaganje u sudski depozit, odnosno kod javnog izvršitelja.⁴⁶

Pojedini problemi u praksi

Analizom dela prakse osnovnih i privrednih sudova, mogu se uočiti pojedini problemi i teškoće koje se javljaju prilikom sprovođenja izvršenja sudskih odluka na zaradi i drugim novčanim primanjima.

U postupku izvršenja, kako prilikom donošenja rešenja o izvršenju od strane naslova tako i prilikom preduzimanja izvršnih radnji, probleme mogu izazvati određeni pravni standardi koji su utvrđeni odlukom parničnog suda. Naime, jedna uopštena i nedovoljno precizna formulacija visine obaveze izvršnog dužnika od strane parničnog suda, može stvoriti problem prilikom izvršenja takve odluke. Korišćenje pravnih standarda prilikom donošenja sudskih odluka u praksi je naravno dozvoljeno, ali samo pod uslovom da je izvršenje takvih odluka precizno odredljivo, što podrazumeva da u sebi ona sadrži sve elemente za sprovođenje izvršenja.⁴⁷ Pravni standardi se uglavnom vezuju za određene uobičajene pojmove, te je zadatak parničnog suda da prilikom donošenja odluke, što je moguće više, bude precizan, kako se ne bi desila situacija da usled takvih nepravilnosti doprinosi neizvršavanju sopstvenih odluka. S druge strane, izvršenje i jedne takve uopštene i nedovoljno precizne odluke se mora sprovesti, te će izvršni naslov preduzeti određene korake u cilju realizacije odluke i namirenja izvršnog poverioca. Naime, može se pribaviti stručno mišljenje određene institucije, odrediti veštačenje ili u krajnjoj meri, radi dokazivanja, uputiti stranke na parnicu zbog spora o činjenicama, što bi bila svakako najgora mera. Na žalost, svaka od navedenih radnji usporava izvršni postupak i ne doprinosi njegovoj efikasnosti.

Poteškoće u postupku izvršenja mogu nastati ukoliko mesečni, odnosno periodični novčani iznos rente ili zakonskog izdržavanja, koji se izvršava na zaradi ili drugom novčanom primanju, nije određen u fiksnom iznosu, već u odnosu na određeno novčano davanje koje je podložno čestim promenama, npr. socijalna pomoć. U takvim situacijama sud mora često donositi novo rešenje o izvršenju kako bi uskladio iznos rente usled promenjenih okolnosti.⁴⁸

⁴⁶ Prema čl. 459. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

⁴⁷ Npr. u određenoj parnici sud može dosuditi naknadu buduće štete - rente, za visinu razlike između iznosa koji određeno lice prima po osnovu penzije i iznosa koji bi ono ostvarivalo na radnom mestu. Sud takođe može koristiti prilikom obračuna i tzv. standard radnog mesta iste stručne spreme, gde visinu naknade određuje kroz prosek zarade tri radnika na istim poslovima koje je oštećeni obavljao pre nastanka štetnog događaja, i sl.

⁴⁸ U takvim slučajevima sud mora pribaviti podatak o visini najviše socijalne pomoći kako bi rešenje o izvršenju uskladio sa uslovom koji predviđa čl. 258. st. 5. Zakona o izvršenju i obezbe-

Problem u postupku izvršenja može nastati i ukoliko je odlukom parničnog suda iznos rente ili izdržavanja određen u procentima. To može biti situacija kod koje je, na primer, određena visina mesečnog novčanog davanja u iznosu od 25% primanja izvršnog dužnika. Sud bi prilikom donošenja rešenja o izvršenju bio u obavezi posebno utvrđivati visinu pojedinačne periodične obaveze izvršnog dužnika, što svakako predstavlja dodatni posao i odugovlači sam postupak prinudnog izvršenja. Određivanje obaveznog mesečnog novčanog davanja u procentima, kod dužnika koji nije u stalnom radnom odnosu ili je preduzetnik, učiniće parničnu odluku neodređenom i stвориće dodatne probleme u postupku izvršenja. Naime, sud bi u takvim slučajevima morao za svaki mesec posebno utvrđivati koliko iznose prihodi izvršnog dužnika po odbitku troškova poslovanja i na tako dobijen iznos izračunati procenat davanja za zakonsko izdržavanje ili rentu.

Uprkos činjenici da je zakonska obaveza roditelja da izdržavaju svoju decu i da nedavanje izdržavanja povlači krivičnu odgovornost,⁴⁹ veoma često se obaveza plaćanja alimentacije zanemaruje. Uvidom u sudsku praksu, možemo konstatovati da u izvršnoj referadi iz porodičnih odnosa dominiraju predmeti radi naplate zakonskog izdržavanja deteta. Na žalost, u velikom broju slučajeva, ovaj postupak je izuzetno neefikasan. Još tokom trajanja alimentacionih parnica, mnoga deca nisu u mogućnosti da zadovolje osnovne egzistencijalne potrebe, čemu doprinosi i retka primena privremenih mera, kojima bi se mogla obezbediti makar minimalna zaštita dece u toku trajanja sudskog postupka. U izvršnim postupcima problemi nastaju ukoliko izvršni dužnik nije u radnom odnosu, nema stalna mesečna primanja, niti poseduje novčana sredstva na računu kod banke. Tada se obično, na predlog izvršnog poverioca, menjaju sredstvo i predmet izvršenja, te se isto određuje popisom i procenom pokretnih stvari. U najvećem broju slučajeva, prodaja pokretnih stvari dugo traje, a novčani iznosi koji se na takav način ostvare budu nedovoljni za namirenje potraživanja. Često se desi da i sam popis pokretnih stvari ostane bez uspeha, da izvršitelj konstatuje da izvršni dužnik ne poseduje pogodne stavri za popis, te se izvršni postupak obustavlja.

ZAKLJUČAK

U radu smo pokušali ukazati na pojedine osobenosti izvršnog postupka koji se sprovodi na zaradi, radi naplate rente, zakonskog izdržavanja i novčane kazne kod nevraćanja zaposlenog na rad.

denju - iznos najviše stalne socijalne pomoći koji se isplaćuje na području na kome izvršni dužnik ima prebivalište.

⁴⁹ Krivičnim zakonikom Republike Srbije propisano je da za neizvršavanje zakonske obaveze izdržavanja sledi novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine, s tim da ukoliko su nastupile teške posledice za izdržavano lice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine - čl. 195 Krivičnog zakonika RS "Sl. glasnik", br.

Renta kao novčana naknada buduće štete zaslužuje posebnu pažnju i Zakon o izvršenju i obezbeđenju kroz svoje odredbe svrstava je u prioriteta potraživanja, što samo potvrđuje značaj rente u pravnom prometu. Kao oblik naknade štete, renta ne predstavlja opšte pravilo, već izuzetak.

Neispunjavanje zakonske obaveze izdržavanja predstavlja jedno od najučestalijih vidova ekonomskog nasilja nad članovima porodice, koji posebno pogađa decu, jer se negativno odražava na njihov celokupan psihofizički razvoj, ali takođe izaziva i negativne posledice kod onog roditelja koji posle prestanka zajednice života samostalno vrši roditeljsko pravo.

U našem radnom zakonodavstvu vraćanje zaposlenog na rad nije više obligatornog karaktera, već je stvar odlučivanja suda. Često u praksi dolazi do otpora dobrovoljnom izvršenju presuda o vraćanju zaposlenog na rad. Naš zakonodavac se, prateći uporednopravna rešenja, opredelio za sistem novčanih kazni, kao meru pritiska koja pogađa imovinu izvršnog dužnika, a koja se izriče ne samo poslodavcu, već i odgovornom licu. Proširivanjem dejstva izvršne isprave, pored poslodavca i na odgovorno lice, želela se pojačati efikasnost u izvršenju odluka ove vrste, s obzirom da su često upravo odgovorna lica, najčešće direktori, koristeći svoj uticaj, onemogućavala vraćanje zaposlenog na rad.

Reformisanjem izvršnog postupka, pre svega kroz uvođenje nove pravničke profesije - javnog izvršitelja, stvoreni su uslovi za povećanje efikasnosti izvršenja sudskih odluka. Delegiranje ovlašćenja naplate gotovo svih vrsta potraživanja profesionalnim pravnicima, u liku javnih izvršitelja, predstavlja pokušaj zakonodavca da se izvršni postupak unapredi, profesionalizuje i ubrza, a sudovi rasterećte nagomilanih predmeta u izvršnoj referadi i usmere na primarnu funkciju - suđenje.

Sudski izvršni postupci radi naplate rente i zakonskog izdržavanja, kao što smo ukazali, mogu se zakomplikovati i bespotrebno dugo voditi. Takav problem se može rešiti kroz konkretniji i precizniji rad suda i javnih izvršitelja, ali i kroz edukaciju i poučavanje samih stranaka o njihovim pravima i pravnim posledicama koje mogu nastati usled odugovlačenja postupka. Sam postupak izvršenja predstavlja konkretno i konačno ostvarenje zahteva koji se ističe u tužbi. U pravnoj teoriji se izvršnom postupku pripisuje značaj postupka u kojem pravna norma sebe potvrđuje ili osporava.⁵⁰ S toga, sama svrha izvršenja mora biti u brznoj, kvalitetnoj i efikasnoj zaštiti prava koje je utvrđeno zakonom i sudskom odlukom.

⁵⁰ J. Đorđević *Pojam, uloga i značaj izvršenja u pravu*, Zbornik: Izvršenje sudskih odluka, 1979. Beograd

NEBOJŠA ŠARKIĆ, LL.D.,

Professor, Faculty of Law, Union University, Belgrade

Zoran Vavan

Assistant, Faculty of Law and Business Studies

dr Lazar Vrkić Novi Sad

JUDGMENT ENFORCEMENT PROCEDURE REGARDING WAGES AND OTHER REGULAR INCOME

Summary

The paper discusses the innovations and specifics in the judgement enforcement procedure regarding wages and other regular income in order to collect rents, legal support, or fines in cases of the employer's failure to reinstate the employee. In accordance with the law, the court shall issue an execution order to collect rents or legal support, and the public enforcement officers have the authority to carry out the enforcement process. Annuities and rents rank as priority claims by the Law on Enforcement and Security Proceedings. Courts and tribunals issue orders for further payment to employers and authorized persons, in cases of failure to reinstate the employee, and they are also responsible for their execution. The new Law on Enforcement and Security Proceedings seeks to improve the enforcement procedure, through the introduction of new legal profession - public enforcement officers, and increase the efficiency of judgment enforcement process related to the right to annuities.